

Harri Sallinen

Metsäläisistä maailmanparantajiksi

Suomalaisen itsetunnon kehityshistoriaa

METSÄLÄISISTÄ MAAILMANPARANTAJIKSI

OFCP

Harri Sallinen

Metsäläisistä maailmanparantajiksi

Suomalaisen itsetunnon kehityshistoriaa

© 2019 Harri Sallinen

Kustantaja: BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-330-460-4

Sisällys

esipuhe

johdanto

1 keitä ja millaisia suomalaiset ovat 19

2 mitä suomalaiset ajattelevat itsestään 60

3 mikä on ollut suomalaisten asema Suomessa 111

4 miten suomalaiset suhtautuvat muihin kansoihin 147

5 mitä suomalaiset arvelevat muiden ajattelevan meistä 171

6 mitä muiden maiden ihmiset oikeasti ajattelevat suomalaisista 192

7 mitä suomalaiset haluaisivat muiden ihmisten ajattelevan suomesta 243

8 suomalaisilla ei ole syytä huonoon itsetuntoon, asiaa on vain pohdittu liikaa 288

LIITE I: PERUSTEITA –ITSEKUVA JA ITSETUNTO

LIITE II: PERUSTEITA –MITÄ OVAT KANSOJEN EROT

SISÄLLÖN RAKENNE

LÄHTEET

Esipuhe

Tämä projekti lähti siitä huomiosta, että suomalaisia on kuvattu, luonnehdittu ja usein myös moitittu vuosikymmenistä toiseen samantlaisilla piirteillä ja argumenteilla. Suomalaiset ovat koko satavuotisen itsenäisyytensä ajan alentaneet itseään. Jos Suomi on muuttunut maailman mittakaavassa ennätysmäistä vauhtia parempaan suuntaan viimeisen sadan vuoden aikana, eivätkö maan asukkaat sitten ole?

Käsillä oleva asia on tutkittava nyt ja siitä kirjoitettava heti, koska pian koko ilmiötä ei enää ole. Suomalainen mielenmaisema on muuttunut ja muuttuu edelleen ennätysmäisen nopeasti. Kuten tämän tutkimuksen lopussa havaitaan, entisen itsekriittisyyden tilalle on tullut aivan jotain muuta. Kahdenkymmenen vuoden kuluttua ei tällaiselle tutkimukselle ole enää tilausta, koska kukaan ei enää muistinvaraisesti ymmärtäisi koko asiaa. Tämä on kuitenkin tärkeää kirjata ylös, koska ilmiö on ainakin muutaman vuosikymmenen ajan hallinnut suomalaista ajattelua. Se on siten oleellinen episodi maamme itsenäisyyden historiassa.

Johdanto

Itsealentamisen perintö

Ei ole tarpeen pohtia, kuinka vakavissaan kirjoittaja on tekstinsä laatinut, ja kuinka kirjaimellisesti hän on toivonut lukijoiden siihen suhtautuvan. Kirjoitus on julkaistu Suomen Kuvalehdessä vuonna 2016: "Suomalainen juomakulttuuri on yhä humalahakuista – päinvas-toin kuin muualla. ... toivoisi jokaisen [poliittisen] puolueen vihdoin-kin tunnustavan sen tosiasian, ettei suomalainen kestä eurooppalaista alkoholikulttuuria. ...alkoholin saannin helpottaminen aiheuttaa vain ongelmia. Ainoastaan häpeä saa sosiaalisen normiston muuttu-maan. Mikään laki ei muuta suomalaisten alkoholikäyttäytymistä, ellei häpeäntunnetta saada syntymään..... Mikä olisi se taho, joka saisi suh-teemme alkoholiin muuttumaan oikeasti eurooppalaiseksi?"¹

Tekstiä ei olisi tarvinnut ihmetellä, jos sen julkaisuajankohta olisi ollut sata vuotta sitten. Mutta ajankohta on vuosi 2016. Mieleen nou-sevat vanhat rotuteoriat, joiden perusteella suomalaiset halusivat luo-kitella itsensä muita eurooppalaisia alemmalle tasolle. Tässä jutussa ei tarpeeksi selvästi sanouduta irti rotu- ja perinnöllisyysteoriasta, vaika siinä viitataankin kulttuuriin. Nämä ovat kaikuja ruotsalaisten kehittämisestä, Saksan natsien jalostamista ja suomalaisten itseensä sovel-tamista viheliäisistä rotuteorioista. Kaikissa näissä omissa "rotuteori-oissa" suomalaiset käyttivät yhtenä keskeisenä todistusaineistona juu-ri alkoholia.

Tällainen itsensä alentaminen on syy sinänsä tehdä tämä tutkimus. On tarpeen lisätä ymmärrystä siitä, mistä kaukaa ja miten tällaiset ajatukset periytyvät. Yllä oleva kirjoitus edustaa henkistä laiskuutta. Henkisestä laiskuudesta on tehty hyve, kun menneisyyden näkemyk-siä ja niistä opittuja kliseitä sovelletaan nykytodellisuuteen. Samalla tällainen näkemys viestii ilmaisijansa suhteellisuudentajusta. Tärke-

¹ Helena Petäistö, kolumni, "mielipide", SK 21/2016

ämpi syy tämän tutkielman tekemiselle on se, että jonkun pitää koettaa osoittaa kuinka absurdeja ja perusteettomia ovat erilaisuuteen (tai samanlaisuuteen) perustuvat ennakkoluulot muita sekä itseä kohtaan.

Itsetunnon psykologia

Suomalainen itsekuva ja itsetunto alkoivat muotoutua silloin kun syntyi ajatus kansakunnasta. Suomi oli vielä sata vuotta sitten Euroopan köyhin maa, jossa vallitsi räikeä yhteiskunnallinen epätasa-arvo. Ihmiset kohtelivat toisiaan huonosti tässä maailmankolkassa. Viime vuosikymmeninä Suomi on sijoittunut maailmanlaajuisissa kansakuntien vertailuissa kärkeen kaikenlaisilla mittareilla. Eli Suomi on nykyään hyvä paikka elää. Täällä vallitsee vauraus ja tasa-arvoisuus ja täällä toteutuu oikeus. Mitä se kertoo konkreettisista olioista, täällä asuvista ihmisistä? Eivätkö he kaiken logiikan mukaan silloin ole aika hyviä olioita? Vastaus on: eivät, jos asiasta kirjoittavia on uskominen. Kirjallisuuden luoma juro kansalainen ei ole muuttunut mihinkään sadan vuoden prosessin aikana. On tarpeen pohtia, miten tämä on mahdollista. Selitys löytyy ihmisen luontaisesta herkkäuskoisuudesta.

Juha Siltala on todennut, että itsetunto ei ole Suomessa synnynnäinen oikeus vaan suorituksen ohimenevä sivutuote.² Voidaanko yksilopsykologian kautta ymmärtää ryhmäkäyttäytymistä ja joukkoilmiöitä? Ihmiset ovat konkreettisia olioita. Yhteiskunnat sen sijaan ovat ihmisen itsensä luomia kuvitelmia, joiden olemassaolosta meillä ei ole muita takeita kuin yhteisen kuvitelmamme varassa oleva sopimus. Joskus tutkimuksissa viitataan kuitenkin siihen, että valtiot ja niiden muodostamat yhteisöt saattavat joutua psykiatrin sohvalle. Kansakunnilla ei aina mene hyvin.³ Ihminen laatii ajatuksellisia rakennelmia. Israelilainen historioitsija Yuval Noah Harari on kuvannut tätä siten, että voimme kuvitella mielessämme esimerkiksi valtion, vaikka sellaista ei konkreettisen oikeasti olisi olemassa. Suunnattomaan kielelliseen lah-

² Siltala, Juha: *Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan*. Otava, Helsinki (Keuruu) 1994, 209

³ "Ehkä tohtori Vulkan osaisi auttaa". SK 42/2016, s. 34

jakkuuteen yhdistynyt mielikuvitus antoi esi-isillemme mahdollisuuden luoda ympärilleen tarinoita ja myyttejä, jotka helpottivat yhteistyötä ja loivat pohjan kulttuurille ja arvojärjestelmille. Tämä kognitiivinen vallankumous alkoi Hararin mukaan 70 000 vuotta sitten.⁴ Eikä mikään ole noista ajoista muuttunut. Kuvittelun voimaan perustuvia järjestelmiä ovat automainokset, valtiojärjestelmät, uskonnot ja rahajärjestelmät. Nämä, kuten muoti ja politiikka, perustuvat uskomuksiin ja myytteihin. Osaamme kertoa tarinoita ja suostutella muutkin uskomaan niihin. Ero muihin eläimiin on siinä, että ihminen osaa kuvitella olemattomia. Absurdia on se, että näiden olemattomien kuvitelmien varassa miljoonat ihmiset voivat järjestäytyä tekemään yhteistyötä. Yhtä kuviteltua on kollektiivinen itsetunto. Yksi merkittävimmistä kysymyksistä onkin se, miksi ihminen, joka on tehnyt lyhyen historiansa aikana huimia älyllisiä harppauksia, on yhä valmis uskomaan oikeastaan aivan mitä tahansa. Kaikki tuntuu riippuvan ainoastaan tilanteesta ja kulloisenkin valtajärjestelmän tarpeista. Miksi suomalaiset ovat valmiita kuvittelemaan että heillä ensinnäkin on jokin itsetunto, ja toisekseen, että se on vieläpä huono?

On tutkittu perheen, seksuaalisuuden, mielisairauksien, rikollisuuden, juoppouden, syntymän, pariutumisen ja kuoleman historiaa. Tämä on kehitystä jossa aikaisemmin historian sivujuonteiksi tulkitut ilmiöt ovat nousseet tutkimuksen keskiöön aikaisemmista sovinnaiskäsityksistä poiketen. Ilmiö, jota nimitämme itsetunnoksi, on vaikea tutkittava. Menneisyyden ihmisten ajatuksista ei voida tietää muuta kuin se, mitä heidän aikanaan esittämistä paljastuksista on nähtävissä. Toisen kallon sisälle ei pääse, vaan ajatuksia on tulkittava käyttäytymisestä.⁵ Toinen suuri vaikeus on siinä, ettei käytettävissä oleva lähdemateriaali mahdollista minkäänlaista asiaa valaisevaa kvantitatiivista analyysia. Näin epämääräiseen asiaan ei yksinkertaisesti ole kukaan tutkimusuralla etenemistä toivonut kirjoittaja tohtinut paneutua. Sivu-

⁴ Harari, Yuval Noah: Sapiens. Ihmisen lyhyt historia. (Suom. Jaana Iso-Markku) Bazar Kustannus Oy, Helsinki 2016, 13, 32-53

⁵ Peltonen, Matti: Matala katse. Kirjoituksia mentaliteettien historiasta. Hanki & jää, Helsinki (Tampere) 1992, 6-8

toimisena harrastelijatutkijana voi olla rohkeampi. Pentti Saarikosken sanoin asiaan voi tarttua ”vailla tiedemiehen varovaisuutta”.

Käsitykseen suomalaisesta poikkeuksellisen yhtenäisestä kulttuurista on usein sisältynyt vertailu muihin kansallisuuksiin. Talonpoikaisuudella ja pienviljelijävaltaisuudella on selitetty suomalaisia erikoispiirteitä.⁶ Kun Suomessa aikanaan aloitettiin keskustelu Euroopan Unioniin liittymisestä, oli yhtenä päällimmäisimmistä huolista se, miten suomalaisille Unionissa käy, kun olemme sellaisia sivistymättömiä metsäläisiä. Keskustelun taso oli sikäli yllättävä, että siinä taannuttiin 1800-luvun teemoihin.⁷ Muualla maailmalla kierroksen tehneet suomalaiset kohtaavat avartuneen mentaliteettinsa kanssa palattuaan paikallismentaliteetin. Samaa tapahtuu kaikissa muissakin maissa. Se ei ole tyypillinen suomalainen piirre.

Ei liene olemassa todisteita siitä, että ajassa taaksepäin mentäessä nykyajan tieteenalojen teoriat lakkaisivat pätemästä.⁸ Liitteessä I on koetettu hahmottaa itsekuvan ja itsetunnon psykologista taustaa. Ainakin yksilötasolla on olemassa päättelyä tukevaa empiiristä tutkimusmateriaalia. Ryhmän, ja varsinkin laajemman ryhmän, eli kansakunnan kohdalla joudumme turvautumaan epävarmempaan päätteelyyn. Historiallisena subjektina toimiva ryhmä on syntynyt fantasioiden jakamisesta. Tällainen ryhmä kanavoi asiallisen tehtävänsä ohella myös arkaaisia tunteita ryhmän kannalta siedettävimmiksi tilanteiksi. Ryhmän tila heijastuu sen jäsenten mielentilaan ja ryhmän jäsenet roolittuvat ryhmän ajattelun apuvälineiksi.⁹ Ryhmädynamiikka ei edellytä kiinteää ryhmää, vain jaettuja kokemuksia ja fantasioita.¹⁰

⁶ Peltonen 1992, 132

⁷ Apo, Satu, Ehrnrooth, Jari: Millaisia me olemme? Puheenvuoroja suomalaisesta mentaliteetista. Kunnallisanalan kehittämissäatiö. Polemia-sarjan julkaisu nro 17. Vammala 1996, 84

⁸ <http://www.mv.helsinki.fi/home/jproos/siltmet.htm>: Juha Siltala: psykohistorian metodologisia kysymyksiä, Helsingin yliopisto, 1

⁹ Ibid, 29

¹⁰ Ibid, 42

MOT I; mitä on tutkittava

On tutkittava suomalaiseen itsetuntoon kytkeytyvää tietoisesti rakennettua myyttiä Psykologinen vuorovaikutus kansalliseen itsekuvaan ja itsetuntoon on jollain tavalla osoitettavissa kieltolain, talvisodan ja ryhtiliikekampanjoinnin kohdalla. Alun motivointiin liittyi henkisen laiskuuden paheksunta, jos laiskuus johtaa kliseemäisiin johtopäätöksiin. Kyse on usein helposti havaittavissa olevista epäjohtomukaisuuksista, joita havaitsemaan mieleemme vaan on liian laiska. Konkreettinen esimerkki: Emme normaalisti oletta, että 1600-luvun noitavainot todistavat noitia olleen ihmisten keskuudessa riesaksi asti. Sen sijaan oletamme, että tuon aikaisessa yhteiskunnassa oli meneillään psykologisia prosesseja, jotka edellyttivät tietynlaisia puhdistautumisriittejä. Oletuksemme on tulosta sukupolvien ajan jatkuneesta tieteellisten näkemysten ja menetelmien kehittämisestä ymmärryksemme lisäämiseksi.¹¹ Voimme samalla tavalla havaita itsetunto-ongelman virhepäätelyn mekanismeja ja syitä niihin. Seuraavassa koetetaan hahmottaa, miten.

Suomalaista mielenmaisemaa on tutkittu ja kuvattu sekä tieteen keinoin että epätieteellisesti. Joitain asioita on totuttu pitämään todistettuina, koska kyseessä on ns. tutkittu juttu. On sittenkin otettava huomioon, että ”tiede ei ole suinkaan niin objektiivista ja puolueetonta vastaansanomattomien totuuksien etsintää kuin maallikot voivat luulla. Se on sosiaalista toimintaa, jossa hallitsevat persoonallisuudet, ja monesti kuolleiden mutta edelleen vaikutusvaltaisten tutkijoiden opetuslapset määräävät, mitä ”yleinen tieto” tarkoittaa.”¹²

Tämä tutkimus on epätieteellinen siinä mielessä, että tässä ei pyritä määrittelemään eikä tavoittamaan kansallista itsetuntoa, koska selaista ei ilmeisesti ole oikeasti olemassa. Tämä tutkimus on historian tutkimuksen alaan kuuluva tieteellinen työ sen suhteen, että ajatusra-

¹¹ Ibid, 20

¹² Pääbo, Svante: Neandertalilainen: kadonnutta perimää etsimässä. Art House, Helsinki 2015, 270

kennelmien konstruoimiseen käytetyt tietolähteet on dokumentoitu. Kokonaisuus on lähinnä näennäisen tieteellinen koska tutkitaan tieteellisin menetelmin ilmiötä, jota ei voida todistaa olevan. Todettu pätee tutkimuksessa käytettyyn aineistoon siten, että itsetuntoa ja siihen liittyviä ominaisuuksia psykologian, psykiatrian ja sosiologian tieteenalojen näkökulmista tarkasteleva materiaali on satunnaisesti valikoitunutta. Näiden aineistojen varaan ei ole rakennettu tutkimuksellista hypoteesia. Sen sijaan historian tutkimuksen näkökulmasta tehty aineiston valinta on tarkoituksellinen ja kattavuuteen tähtäävä.

Kyse on myös asenteiden tutkimisesta. Tällaisista ilmiöitä kartoitettavia suoranaisia lähteitä ei yleensä ole. On useimmiten turvaututtava epäsuoriin lähteisiin. Varsinaisina lähteinä ovat pitkälti tarinat, koska koko itsetunto ilmiönä on tarinaa. Tutkimusotteen kannalta ei ole välttämätöntä kuoria tarinoista niiden mahdollista fiktiivisyyttä. Se saa jäädä osaltaan analyysin kohteeksi. Tutkimuskohteena on tunnevaltainen, vähemmän analyttinen ajattelu, joka ei ole ollut aate- tai oppihistorian tutkimuksen tavoitettavissa. Koska tämä on historiantutkimusta, käytetään sen tieteenanalan menetelmiä. Itsetunto-ilmiötä voi millään yhdellä metodilla tutkia, vaan on syytä ottaa näkemyksiä yhdistelevät menetelmät käyttöön. Tutkimusotteen voi kiteyttää kolmeen linjaan. Käsillä oleva tutkimus perustuu ylijarajaiseen, mikrohistorialliseen ja psykohistorialliseen perinteeseen.

Vaikka kunnon aikarajausta on mahdoton tehdä, on selvää, että tarina alkaa siitä kun alkoi hahmottua ajatuksellinen rakennelma nimeltä "Suomi". Tähän tutkimukseen ei ole tarkoituksellisesti otettu mukaan sotavuosia. Ne muodostavat niin poikkeuksellisen jakson Suomikuvan ja suomalaisten itsetunnon historiassa, että ne ovat kokonaan oman tutkimuksensa aihe. Yhtä luontevaa on päättää se kirjoitushetken kynnyksellä, jolloin tutkimuksessa kuvattu itsetunto-ongelma on katoamassa tai vaihtumassa toiseen. Itsetunnon kehittymisestä ei rehellisestä yrittämisestä huolimatta saa rakennettua historiallista evoluutiota kuvaavaa tarinaa. Työn juoksuttamisen kannalta tämä merkitsee aikakäsityksen syventämistä. Se tarkoittaa sitä, ettei työ etene alusta loppuun kronologisessa järjestyksessä, vaan käsittelyjärjestyksen sisällä on erilaisia aikatasoja. Aikaperspektiivi näyttää, mitkä

käyttäytymiskaavat ovat pysyvämpiä ja mitkä kulttuurisesti vaihtelevampia.¹³ Menneisyydellä ei voi kuitenkaan selittää nykyisyyttä vain viittaamalla ajan kulumiseen ja johtamalla ilmiöiden periytyvyys ajan-kohtien peräkkäisyydestä.¹⁴

MOT II; miten on tutkittava

Miten ”pään sisusta” voidaan tarkastella historian tutkimuksen kautta? Mitä tulee vanhempaan aikaan, tutkimusongelman selvittämisessä ei ole mahdollista käyttää nykyajalle tyypillisiä menetelmiä. Mielipidemittauksia ja haastatteluita alettiin tehdä vasta 1900-luvulla. Se, mitä vanhempana aikana on kirjoitettu, ei edusta laajaa otosta esimerkiksi siitä, mitä muun maalaiset suomalaista ajattelivat tai mitä suomalaiset itsestään ajattelivat. Tuolloin on tehtävä päätelmiä kirjallisuudesta lähdeaineistosta ottamalla huomioon ne tiedolliset edellytykset, jotka ovat voineet vaikuttaa käsityksen muodostumiseen. On siis huomattava, että vain hyvin suppealla joukolla ihmisiä on ollut mahdollisuus saada äänensä kuuluviin julkisuudessa. Tuolloin kuvattututkimus on pakostikin vaikuttajaryhmien kuvan selvittämistä. Suuren yleisön suhteen on tyydyttävä tekemään epäsuoria päätelmiä.¹⁵

Tässä tutkittavien ilmiöiden perusteisiin, niihin liittyviin tapahtumiin ja niistä jälkikäteen tehtyihin analyysihin ja päätelmiin liittyy virheellisiä päättelyketjuja, joiden näkeminen tai paljastaminen on hankalaa. Kun tutkimuksen kohde on ”ameeba”, johon on vaikea tarttua, tarvitaan erityiset ottimet. Useimmat historiantutkimuksen näkökulmat tai paradigmat eivät mahdollista aiheen käsittelyä. Tarvitaan johtolankoja. Avuksi voidaan ottaa mikrohistoriallinen näkökulma. Siitä on sanottu, että se tutkii pienten tapahtumien suuria merkityksiä.

¹³ <http://www.mv.helsinki.fi/home/jproos/siltmet.htm>: Juha Siltala: psykohistorian metodologisia kysymyksiä, Helsingin yliopisto, 17

¹⁴ Peltonen 1992, 132

¹⁵ Vrt. Alenius, Kari: Ahkeruus, edistys, ylimielisyys. Virolaisten Suomi-kuva kansallisen heräämisen ajasta tsaarinvallan päättymiseen (n. 1850-1917). Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys, Rovaniemi 1996. Pohjonen, Oulu. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1996, 12

Kutakin pääteemaa on tutkittu käyttämällä apuna johtolankoja. Näiden pitää olla tyypillisiä ilmiöitä, jotka ilmaisevat tai paljastavat sellaisia makrotason rakenteita ja muutoksia, joita ei perinteisempien historiantutkimuksen keinoin kyetä paljastamaan. Samalla niiden pitää olla kyllin poikkeavia ollakseen kiehtovia tai vähintäänkin kiinnostavia. Nämä johtolangat on koottu osateemoiksi, jotka näkyvät työn disposition päälukuina. Näiden konkreettisten johtolankojen avulla on määrä löytää sellaisia historiallisten tasojen kohtaamisia, joita muu tutkimus ei ole vielä tunnistanut.

Psykohistoriallinen lähestymistapa voi auttaa merkityksiin eläytymisessä ja yhteyksien hahmottamisessa tutkimuksen siinä vaiheessa, kun etsitään johtolankoja, ja muodostetaan hypoteeseja niiden yhteyksistä.¹⁶ Kiinnostuksen kohteena pitäisi olla tavallinen ihminen. Siten kyseessä on pohjimmiltaan psykohistoria. Olennaista on silloin löytää aineistosta sen aiemmista tai aiotuista käyttötarkoituksesta poikkeavat yllättävät näkökulmat. Näin tutuksi luultu tilanne saateen saada avatuksi uudella tavalla. Lopulta kokonaisuuden päämääränä on rakentaa näiden marginaaleista löytyvien piirteiden ja asioiden ominaisuuksien avulla sellaista, jonka olemassaolo ei muuten paljastu, mutta jonka voidaan ajatella vaikuttavan yhteiskuntaamme selittävänä tekijänä.

Joskus on puhuttu ajan monikerroksisuudesta tai eriaikaisuuden samanaikaisuudesta.¹⁷ Kokonaisuoksuudessa onkin otettu harvinaisempi ote. Tämä lähti liikkeelle havainnosta, ettei tällaista tutkimusteemaa voi kronologiseen dispoitioon jäsentää. Silloin tuli mieleen *anabasis*. Se esiintyy kahden antiikin aikana kirjoitetun huomattavan historiateoksen nimessä. Ksenofon ja Arrianos antoivat kumpikin historiateokselleen tämän draamallisen nimen. Anabasis myös määritelty tutkimuksen jäsentelyksi, jossa etenemisjärjestys kulkee vähemmän tärkeästä kohti tärkeämpää. Nousujohteisesti, kuten nimikin, *anabasis* ('nousu'), ilmoittaa. Kyseessä on porrastus, jossa käsittelyn painoarvo nousee ratkaisukohtaa kohti.

¹⁶ <http://www.mv.helsinki.fi/home/jproos/siltmet.htm>: Juha Siltala: psykohistorian metodologisia kysymyksiä, Helsingin yliopisto, 4

¹⁷ Pelttonen 1992, 20

Aatteiden leviäminen ja niiden institutionaaliset muodot eri maissa ovat tuoneet toisenlaisen näkökulman kansallistenkin ilmiöiden tutkimiseen. Historiaa on perinteisesti kirjoitettu kussakin maassa kansallisesta näkökulmasta. Kansainvälisten suhteiden tutkimus on usein tehty poliittisesta, taloudellisesta tai jostain muusta näkökulmasta. Näitä perinteisiä lähestymistapoja on koettu häivyttää suuntauksessa, jota kutsutaan transnationaaliseksi historiankirjoitukseksi. Tämä ”rajat ylittävä” tutkimusote pyrkii käyttämään mahdollisimman vähän kategorisoivia rajoja. Vihjeitä ilmiöiden selityksiksi etsitään valtiolisten rajojen yli. Lisäksi vältetään liiallista muiden rajojensa, kuten taloudellisten ja poliittisten kategorisointien käyttöä. Lähtökohtana ovat asioiden keskinäisriippuvuus ja vaikutussuhteiden mekanismit. Tämä asenne on osoittanut hyödyllisyytensä erityisesti tutkittaessa väestöllisiä ja sosiaalisia ilmiöitä. Valtioiden rajat ylittäviin muuttoliikkeisiin ja niiden tutkimiseen näkökulma sopii hyvin.¹⁸ Sama pätee luonnollisesti aatteisiin ja ideologioihin, jotka eivät tunne valtiollisia tai kielellisiä rajoja. Esimerkiksi Suomessa kansainvälisesti ottaen poikkeuksellisen vahvan poliittisen yhteiskunnallisen vaikutusvallan saanut raittiusaate näyttäytyy selkeästi rajat ylittävänä ilmiönä. Se sai myös monessa maassa hyvin samantyyppisiä, toisiaan muistuttavia institutionaalisia muotoja. Tämän kehityksen huipentumaa ilmensivät Suomessa toteutettu maailman tiukin ja täydellisin kansallinen kielto-laki.

Ylirajainen historia on tapa kontekstoida asioiden kehitystä ja selittää asiantiloja ja tilanteita niiden omista, rajat ylittävistä ominaisuuksista käsin. Näkökulman tarkoitus on paljastaa muutoin vaikeasti havaittavat linkit ja vaikutteet. Tällöin kansainvälistä toimintaa voidaan tarkastella historiantutkimuksen mallilla, jossa loogisten tasojen konstruktiossa paikallinen, alueellinen ja kansallinen taso limittyvät toisiinsa. Niiden pinnalla on kietoutuneena vielä kansainvälinen ja glo-

¹⁸ Ks. esim. Clavin, Patricia: *Time, Manner, Place: Writing European History in Global, Transnational and International Contexts*. *European History Quarterly* 40(4) 2010, 625; myös Tyrrel, Ian: <http://iantyrrel.wordpress.com/what-is-transnational-history/> 11.6.2013

Suomalaisia on luonnehdittu vuosikymmenestä toiseen samanlaisilla piirteillä ja argumenteilla. Suomalaiset ovat koko satavuotisen itsenäisyytensä ajan alentaneet itseään jopa rotuteorioihin vedoten. Omissa rotuteorioissa suomalaiset ovat käyttäneet keskeisenä todistusaineistona alkoholia.

Suomalainen itsekuva ja itsetunto alkoivat muotoutua silloin kun syntyi ajatus kansakunnasta. Kirjallisuuden luoma juro tyyppikansalainen ei ole muuttunut paljoa nykypäivään tultaessa. On tarpeen pohtia, miten tämä on mahdollista.

Tämä tutkielma koettaa osoittaa kuinka absurdeja ja perusteettomia ovat erilaisuuteen (tai samanlaisuuteen) pohjaavat ennakkoluulot. Teemaa ei ole aiemmin tutkittu historiantutkimuksen menetelmin.

Suomalainen mielenmaisema muuttuu juuri nyt ennätysmäisen nopeasti. Entisen itsekriittisyyden tilalle on tullut aivan muuta. Nykyistä itsensä alentamista edustaa kuitenkin vieraan pelko. Pelätään että ne jyrää meitin.

Kirja on kirjoitettu kaikille, joita kiinnostaa myytti suomalaisuudesta ja oman kansan erikoislaatuisuudesta. Teema sisältää elementin joka on perinteisesti kiinnostanut suomalaisia: mitä meistä ajatellaan.

